

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:2

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; Dr H. Smilde, Groningen; Prof. C. Veenhof, Utrecht; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterhuis & Le Coindre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040 ten name van BUREAU „DE REFORMATIE” — GOES. Telefoon No. 2424.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertentie: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

BIEDENDEN INGEBODEN:

De verborgenheden der Hemelen, compl. 2 a: Geen Algemeene wman: Gereformeerd zelfde: Onder volledige: Onze Geloofsbelijgen: drom Heeren; Ongelooft en revolutie: Het Godswaard der den; Vilhelm Gronen; „Her-oriëntering”; — Opvoeding en Onderwijs; De laatste schoolslag, I. — Groninger brieven. — Persoonlijk. — Korte berichten. — Kerknieuws. — Correspondentie.

G. van Hamel, a.a.: mythen der Egypte-Azië, Indië, Griekenland; William Werken, deelen II A. J. Burgerdijk, (1945).

goed als nieuw. Bureau „De Refor-

INGEBODEN:

„DE REFORMATIE”, f No. 22), 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

len, Tegels, Tintenz., enz. koopt

UD HOLLAND”, de Vrieselaan 80,

Ederveen (Geld.) HEIDSGEDICHT per regel.

le exemplaren van:

K. SCHILDER, 90%.

dsgezag

K. SCHILDER, DEDDENS, 15%.

oekhandel of recht

N A. DE JAGER,

rijgemaakte Geref.

GEL?

ving en prijsopgave Dr.)

STBIEDENDE OP:

din, geb., Schilder; t, geb.; Rijkdom; din, geb.; Van de geb.; Het gepre- geb.; Calvin; Gods getuigenis, door Dr.; Old Test. Intro- gen dogmat. onder- ingen; Theol. des Licht in den Roos- heiding, Dr. Keizer, anus (Bottenburg); „De Ref.”, Goes.

INHOUD: Hoofdartikel: De betekenis van het kerkelijk belijden voor het wijsgeerig denken. I. — Uit de Schrift: Garantie gevende wezens-identiteit, Ex. 3:14, 15. — Kerkelijk leven: Ds Joh. Francke contra Dr H. N. Ridderbos. Theologische Hoogeschool, Bibliotheek Theologische Hoogeschool. De boeman, Militairen! — Uit het pol. en soc. leven: De tyrannie verdrijven, III. — Zending en Evangelisatie: „Her-oriëntering”. — Opvoeding en Onderwijs: De laatste schoolslag, I. — Groninger brieven. — Persoonlijk. — Korte berichten. — Kerknieuws. — Correspondentie.

HOOFDARTIKEL

De betekenis van 't kerkelijk belijden voor het wijsgeerig denken.¹⁾

Zooals U weet heb ik de Januairvergadering, waar de eerste schermutselingen over dit onderwerp werden gevoerd, niet bijgewoond. Ik moet dus afgaan op wat me officieel dan wel officieus, over de problemstelling in die vergadering is gezegd. Volgens een brief van den secretaris heeft Drs Keizer de stelling verdedigd, „dat de kerkelijke belijdenis naar haar aard tevens de grondslag is voor de theoretische prolegomena”. Daartegenover „poneerde Prof. Dooyeweerd, dat dit tot gevolg zou hebben, dat kerkelijke organen bevoegd geacht moeten worden een blindend oordeel te vellen over niet-kerkelijke zaken, i.e. de voorwetenschappelijke grondslagen van vakwetenschap en wijsbegeerte”. En even later in datzelfde schrijven volgde nog: „Prof. Dooyeweerd c.s. staan op het standpunt, dat een kerkelijke belijdenis naar haar aard geen bindende kracht heeft t.a.v. niet-kerkelijke zaken. Wel gelooven zij, dat de Christen normaliter in zijn kerkelijke belijdenis dezelfde grondgedachten zal terugvinden die hem ook leiding geven bij zijn wetenschappelijk onderzoek. Is dit echter in zeker opzicht niet het geval, dan belet h.i. een fout, door kerkelijke organen t.a.v. de kerkelijke belijdenis begaan hen niet op ander dan kerkelijk terrein den ouden koers te blijven volgen”.

Tot zoover de beide standpunten. Als ik 't goed begrepen heb houdt dit onderwerp verband met de breuk in het kerkelijk leven. Bedoeld wordt dus niet een uiteenzetting te geven over dit onderwerp „an sich”, evenmin over het vraagstuk der interkerkelijkheid in het algemeen. Maar de kwestie is zeer concreet deze: of de breuk, die sinds '44 in de Geref. kerken bewust geslagen werd, en in '46 nadrukkelijk gehandhaafd, een verandering beteekent voor het samengaan en samenwerken van synodocraten en vrijgemaakten in het verband van de V.C.W. (Vereeniging voor Calvinistische Wijsbegeerte).

Zoo heb ik dan ook de kwestie aangepakt; niet als een theoretisch probleem, maar als een religieus-practische vraag voor de heel concrete situatie waarin we thans gekomen zijn. En ik ben dankbaar, dat de kwestie zoo aan de orde komt. Vanzelf schrijnt dan ook hier de pijn over deze verschrikkelijke breuk. Maar dat heeft toch weer het voordeel, dat het nu iedereen ook in dit verband onmogelijk geworden is, de kerk niet ernstig te nemen. We kunnen gelukkig ook vanmiddag niet als toeschouwers spreken; de kerkvragen zijn gelukkig hier existentieel geworden.

Nu is het spreken over dit onderwerp me wel zeer gemakkelijk gemaakt door het feit, dat onze Vereeniging zich hierover al uitgesproken heeft — in haar statuten. Ik heb niets te verdedigen vanmiddag, ik heb slechts te repeteeren dingen waar-

over we het allen allang eens zijn, en die we dan ook allen met onze handteekening allang bekrachtigd hebben. Slechts op twee punten vestig ik de aandacht:

a) op onze naam. We willen heeten „Vereeniging voor Calvinistische wijsbegeerte”. Calvinistisch! Feitelijk is daarmee reeds alles gezegd. Want zonder te beweren, dat ik in staat ben om in enkele minuten den inhoud van dat „Calvinistisch” volledig weer te geven, meen ik dat we het erover eens zijn, dat voor de Calvinistische reformatie twee momenten wezenlijk zijn: ze is antischolastisch en antihiërarchisch. Niemand minder dan Ds van Teylingen heeft in zijn „Aard en achtergrond van het geschild in de Gereformeerde Kerken” de scholastiek getypeerd als een richting, die „vanuit de verborgen dingen (de verkiesing) redeneert en tracht zoo tot een gesloten systeem te geraken” (p. 25); ze was van allerlei „verborgen” dingen op de hoogte, en kwam zoo tot een heel bepaald begrip van een „Goddelijke wereldorde”; „zoo heerschte in de Scholastiek de School... over de Kerk en het dogma, en de geopenbaarde dingen werden vanuit de verborgene verstaan en daardoor bepaald. De Reformatoren, bijzonder Calvin, braken met dit alles. Zij gingen uit van de geopenbaarde dingen, van de Schrift, en lieten zich door haar alleen binden” (p. 26).

Calvin heeft dus scherp de begrenzing van de taak der kerk gezien. Ze heeft te belijden, doch haar belijdenis mag nooit zijn een „gesloten systeem van verborgen dingen”, ze kan slechts zijn een naspreken van het geopenbaarde Woord.

En in verband met deze begrenzing van de taak der kerk staat dan ook de afbakening van de grens van het gezag der kerk. Ze kan nooit binden aan haar gesloten systeem, want ze vraagt slechts binding aan het Woord Gods. Calvin heeft altijd vastgehouden, dat de kerk in haar spreken en handelen onderworpen bleef aan het Woord, en daarom nooit gewild dat aan den geloovige een ander juk zou worden opgelegd dan het zachte juk van het Woord des Heeren. En hij heeft daarom de geloovigen in deze landen geleerd in de R.K. kerk de valsche kerk te zien, omdat zij zichzelf en haar ordinantiën meer macht toeschreef dan den Woorde Gods. Zoodra de kerk in haar belijden en handelen ingaat tegen — of uitgaat boven het Woord, heeft ze uitteraard geen gezag, en kan ze geen enkele binding opleggen; want het Woord van Christus is het eenig gezag in de kerk. En wanneer de kerk toch het aandurfte zoodanigge besluiten bindend te verklaren, schuift ze zichzelf hiërarchisch tussehen den Heer en zijn gemeente.

Welnu: door zich te noemen „Vereeniging voor Calvinistische Wijsbegeerte” heeft onze vereeniging publiek voor God en menschen belijdenis gedaan van wat ze wilde. Ze heeft zich, door bewust dezen naam te kiezen, gerepresenteerd als een organisatie, die om Christus' wil o.a. alle scholastiek en alle hiërarchie van harte vijand was.

b). Nog scherper heeft zich deze vereeniging — en elk van haar leden door zijn handteekening, volgens art. 5 der Statuten — over deze dingen uitgesproken in het blijken art. 16 der Statuten onder anderlijke artikel 2, waarin ze belijdenis deed van haar grondslag. Daar staat toch dit: „De Vereeniging, overtuigd, dat alle filosofie in haar uitgang, richting en uitwerking religieus bepaald is en neutraliteit ten deze derhalve is uitgesloten, belijdt den Christus der Schriften, den Verlosser van geheel het leven, als den nieuwen Wortel ook van het wetenschappelijk denken. Mitsdien wil zij de wijsbegeerte slechts beoefenen bij het licht der Heilige Schrift, in den

zin der drie formulieren van eenigheid beleiden als het woord Gods, onder afwijzing van alle synthese met eenig denken etc...”

'k Mag toch rustig zeggen, dat het juist dit artikel is geweest, dat onze studeerende Calvinistische jeugd gegrepen heeft. De wijsgeerige arbeid van de hoogleraren Vollenhove en Dooyeweerd heeft onze jongelui enthousiast gemaakt; enthousiast niet over hun terminologie, maar over het uitgangspunt van alle wetenschap. In de dagen dat de Synode der Gereformeerde Kerken zich opmaakte, om ook verschillende vruchten van deze wijsbegeerte te stellen onder haar be- en veroordeeling, in de dagen dat een felle verkettering begon niet het minst van wat deze wijsbegeerte zei over het „hart”, in die dagen stond verreweg het grootste deel van onze studentenwereld in brand voor deze opvattingen omtrent het „hart”. Het was voor haar een geloofsvertuiging, dat hier niet in geding was een psychologisch theorieetje, doch dat het hier ging over het abc van christelijke wetenschap. Met een diepe overtuiging stonden ze achter wat de kern is van artikel 2: alle denken religieus bepaald.

Dat betekende voor hen: heel ons denken zal beheerscht worden niet door kerkelijke scholastiek, maar door het Woord.

En daarover waren ook wij in dit vereenigingsverband het roerend eens. We wilden vanwege de onmogelijkheid van neutraliteit in dezen heel ons wetenschappelijk werken, ook onzen wijsgeerigen arbeid, slechts verrichten bij het licht der Heilige Schrift. Daarmee spraken we uit, dat bij elke vakwetenschap, het denken gericht behoorde te worden door het Woord.

Nu voegt art. 2 hieraan toe, dat de vereeniging de Heilige Schrift „in den zin der drie formulieren van eenigheid belijdt als het Woord Gods”. Uitteraard beteekent dat voor menschen die de perspicuitas scripturae²⁾ belijden niet, dat het Woord Gods een toelichting noodig heeft, gelijk dat bij sommige leeruitspraken het geval was. Toch heeft die toevoeging zin. De vereeniging sprak, juist vanwege de perspicuitas³⁾, uit, dat de Schrift dat zegt wat de drie formulieren belijden. Ze stelde daarmee de formulieren niet gelijk met de Schrift, maar ze zei wel, tegenover alle Woord-verlating dat de inhoud der Schriften getrouw was weergegeven in die formulieren. Ze stelde wel niet de formulieren op één lijn met de Schrift, doch ze stelde die formulieren wel aan den kant der Schrift; juist door in dit verband de drie formulieren te noemen, toonde ze dat het haar ernst was, toen ze het Woord als norm ook voor het wetenschappelijk denken beleed. De verwijzing naar de Schrift wilde niet zijn een vroom gebaar, en evenmin een opzettelijke vaagheid; integendeel, we hebben gezegd: de Schrift spreekt klaar, ze spreekt klaarlijklijk zoo als de kerk het klaar beleiden heeft; en zoo, in haar klaarlijklijkheid, in haar doorzichtigheid die de kerk tot het klare belijden in staat stelde, zoo is deze Schrift de norm ook voor het wijsgeerig denken.

De vereeniging erkende dus als fundamenteel voor haar arbeid het kerkelijk belijden. Daarmee gaf ze haar antischolastisch en antihiërarchisch karakter niet prijs; allerminst. Ze wees af elke grensoverschrijding der kerk; maar juist daarin eerbiedigde ze volkomen de macht van de kerk. Daarvoor waren we dan toch ook de zonen van Calvin, die alle scholastisch-hiërarchisch „belijden” haatte, maar toch van de kerk zeer heerlijke dingen bleef spreken. Calvin heeft, toen hij de kerk naar de Schriften terugriep, elken geloovige de betekenis en de macht en het gezag der kerk weer doen belijden. Hij heeft ons ook geleerd, het geheel eigenaardig karakter der kerk te eerbiedigen, door ze niet te zien als een coetus⁴⁾ van menschen slechts, doch allereerst als een congregatie⁵⁾ van Christus. Hij